

Pesimizem ni upravičen

Večkrat srečamo ljudi, ki so se vrnilo s počitnic, ki so jih preživelii kje na Južnem Tirolskem, kjer jim je napravila močan vtis strnjeno tamkajšnjega nemško govorečega prebivavstva, njegova narodna zavest in učinkovitost v obrambi narodnostne podobe in gospodarstva južnotirolskih krajev. Taki vtisi povečujejo v ljudeh, ki so temu prisostvovali, pesimizem pri presojanju naših slovenskih razmer v zamejstvu, naše politične razcepljenosti, maloštevilnosti, pa tudi neučinkovitosti v obrambi naših gospodarskih koristi. Zdi se jim, da smo Slovenci na poti propadanja, medtem ko se na Južnem Tirolskem vse ugodno razvija za tamkajšnjo nemško govorečo, dejansko bi lahko rekli avstrijsko manjšino, ker pač gre za Južne Tirolce, ki so pred prvo svetovno vojno spadali k avstrijski deželi Tirolski.

Vendar pesimizem, ki se ob tem polša nekaterih slovenskih ljudi, ko primerjajo stanje na Južnem Tirolskem s stanjem slovenske manjšine v Italiji, ni upravičen. Predvsem bi se morali vedno zavedati nekega dejstva: da je bila velika večina slovenske Primorske po zadnji vojni spet združena s Slovenijo, od katere je bila leta 1918 nasilno odcepljena, medtem ko se niti košček južnotirolske zemlje ni mogel po zadnji vojni ponovno združiti z matično Tirolsko in Avstrijo. V tem so doživeli primorski Slovenci neprimerno boljše nacionalno usodo kakor Južni Tirolci. V Italiji je ostalo sorazmerno malo slovenske zemlje in prebivavstva in ravno v tem je vzrok šibkosti slovenske manjšine. Nedvomno bi se počutili kot manjšina veliko močnejši in bi dejansko tudi bili, če bi ostala vsa Primorska pod Italijo. Toda ali bi bila to pozitivna rešitev, če bi morali braniti danes slovensko zemljo v Postojni in Idriji, v Tolminu in Ajdovščini pred razlastitvami po italijanski državi in če bi se naši ljudje iz cele Primorske množično selili v velika italijanska industrijska mesta Milan, Turin in Genovo, da ne govorimo o Rimu ali Neaplju? Naši zamejski listi bi imeli nedvomno nekaj naročnikov več, toda omenjena primorska mesteca bi imela danes že italijansko večino, kakor jo imajo Bocen, Meran in še številna druga južnotirolska mesta.

Ko gledamo in se zavedamo naše številčne šibkosti, se moramo zavedati tudi

(nadaljevanje na 3. strani)

Dr. Sardoč ob 50-letnici ustrelitve bazoviških junakov

»Za vedno ste z zlatimi črkami zapisani v zgodovini slovenskega naroda«

Zbrali smo se danes tukaj, na tej bazoviški gmajni, da se poklonimo spominu na naše štiri fante, ki so pred 50 leti bili na tem kraju ustreljeni, potem ko jih je posebno sodišče iz Rima spoznalo za krive in jih obsodilo na smrt. Med vami je gotovo več mož in žena, ki se še spominjajo ne samo tega tragičnega dogodka, pač pa tudi nevzdržnega položaja, v katerem so se znašli primorski Slovenci pod fašistično Italijo. Vendar pa menim, da je iz tistega obdobja šlo z leti marsikaj v pozabo in da gleda mlajša generacija na 25 let trajajočo diktaturo bolj odsojno, rekel bi skozi bolj ali manj gosto meglo, posebno danes, ko je življenje bolj lagodno, brez večjih skrbi. Zato bodi predvsem tej mlajši generaciji, ki predstavlja našo bodočnost, današnja 50-letnica opomin, nauk in hkrati tudi vzpodbuda za nadaljnje uspešno udejstvovanje v korist vseh Slovencev, ki smo še ostali pod Italijo.

Z okupacijo naših krajev po prvi svetovni vojni, z razočaranjem nad rapalsko pogodbo in z nastopom fašizma nam je Italija naprtla na ramena velik in težak križ, ki je postajal v teku 25 let tem težji, čimbolj strma je postajala pot na kalvarijo. Ze v samem začetku je bil prihod kraljevega guvernerja v Trst, generala Petiti di Roreta, povod za strah in zaskrbljenost naših ljudi. Z mastnimi črkami razglasov nam je ta lažnivec obljubljal prava nebesa pod Italijo, a istočasno je natrpal z našimi ljudmi tržaške ječe in taborišča na gradu. Pošiljal jih je tudi v Krim in celo na Sardinijo. Zaprl je naše srednje šole, prepovedal slovenščino v uradih in prej ko je izginil v pozabo, je prepustil nadaljnje čiščenje in italijaniziranje teh krajev civilnim oblastem, ki so vedno bolj krivile hrbet pred nasiljem fašizma. V to dobo spadajo požigi kulturnih domov, razbijanja, pretepanje in ricinovo olje. In nekako v to dobo spadajo ustanavljanja mladinskih društev na tržaškem ozemlju, kjer je

bilo tako imenovano čiščenje in italijaniziranje najbolj intenzivno.

V prvih povojnih letih je namreč bila mladina po krovnih organizacijah zanemarjena, prepuščena sama sebi. In zamisel nekaterih podjetnih, pametnih fantov, da se z dviganjem narodne zavesti mladine po društvi kljubuje nevarnosti raznarodovanja, se je izkazala kot zelo posrečena. S čisto novimi, prikladnimi prijemi je zveza teh številnih mladinskih društev postala kmalu pomemben faktor v življenju primorskih Slovencev. In v letih, ko je bilo največkrat tvegano hoditi po Krasu in se sestajati z ljudmi tudi v zakonito priznanih društvi, so bila ta naša društva zdaleč najbolj aktivna. K temu površnemu pogledu želim dodati, da prvenstvenemu namenu zveze ni bila nikaka ovira pripadnost kaki stranki ali svetovnemu nazoru.

Kako in zakaj so ti mladi ljudje postali antifašisti? Ker so jih škvadrasti preteпали, če je le nanesla prilika. Ker so nas po sestankih v kraških mladinskih društvi preganjali orožniki in kot divjačino lovili fašisti. Ker so vdirali v društvene prostore in dvorane, popisovali člane in jih razganjali s samokresi. Ker so nas zapirali čez noč po orožniških postajah in predali potem kvesturi. Ker so bile hišne preiskave na dnevnem redu. Udejstvovanje v tem stalno napetem ozračju je seveda mladino privedlo brez vsake posebne propagande do tega, da je postala anti-fašistično nastrojena.

Takim društvom torej so pripadali Bidovec, Marušič in Miloš in v teh društvi so se razvijali v dosledne borce proti režimu. Vsi trije so bili med najbolj agilnimi člani v raznih odsekih zveze in vsi trije so imeli velik vpliv na tovariša. Valenčič pa, ki je imel na Pivki sijajne sodelavce in edinstvene možnosti za delikatna dela, je bil že nekaj časa sam pripadnik tako

dalje na 2 strani ■

Poljaki so večji realisti kot Čehi

Pretekle dni je bilo v zvezi s stavko poljskih delavcev in z njenim potekom marsikaj napisano v tujem tisku o narodnem značaju Poljakov in o njegovih posebnih potezah. V bistvu so se vsi strinjali, da odlikujeta Poljake odločnost in politična treznost. Nekdaj so jih sicer imeli za romantike, mogoče zaradi tega, ker so bili nepopustljivi v svojem prizadevanju za obnovitev poljske države, čeprav je bila njihova domovina razdeljena med tri velesile: Rusijo, Avstrijo in Prusijo. To se je

zdelo češkim, slovenskim in drugim oportunistom nekaj preveč romantičnega, to se pravi nerealističnega, da bi bilo dosegljivo. In vendar so si Poljaki med prvo svetovno vojno znali uresničiti svojo državo in jo ubraniti pred tujimi posegi. Bili so prvi, ki so se z orožjem uprli Hitlerjevemu nasilnim poskusom osvajanja, medtem ko so druge države kapitulirale pred bivšim nemškim kaprolom takorekoč brez strela in padale kot zrele hruške z drevesa.

(Dalje na 7. strani)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 14. septembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.10 Poslušali boste; 10.30 Jugoslovanska lahka glasba; 11.00 Mladinski oder: »Morski razbojnik«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Na počitnicah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Kulturni dogodki in Četrtekova srečanja; 15.00 Kdo je na vrsti? 18.40 Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 15. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih avtorjev; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Kulturni obzornik; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Radi smo jih poslušali; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janez Jalen: »Ovčar Marko«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Bratje, le k soncu, svobodi! 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 16. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijska koncert; 11.40 Jugoslovanska lahka glasba; 11.50 Folklorni odmevi; 12.00 Skladišče vsega lepega; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Stoji učilna zidana; 16.50 Deset minut z orkestrom Andyja Flora; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 »Poslednje slovo«, igra v enem dejanju; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 17. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Pod Matajurjan«, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Radi smo jih poslušali; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janez Jalen »Ovčar Marko«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Svoboda je terapevtska; 16.30 Orkestri in zbori; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 18. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Turistične podobe; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Koder teč, ondod moči; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja; 18.35 Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 19. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Na goriškem valu; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba raznih narodov; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Radi smo jih poslušali; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janez Jalen: »Ovčar Marko«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Goriške podobe; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Slovenski priimki in Furlaniji in na Goriškem; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 20. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Pianistka Dubravka Tomšič; 10.55 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas b'le«, glasnik Kanalske doline; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Iz filmskega sveta; 16.30 Poslušali boste; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 »Na vlak«, radijska drama; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

»Za vedno ste z zlatimi črkami zapisani v zgodovini slovenskega naroda«

■ nadaljevanje s 1. strani

imenovane tajne organizacije, imenovane tudi TIGR. A mnogo bolj kot oviranje delovanja in poznejši razpust društev je na miselnost mladih in ljudi sploh vplivala besna vrnema duhovno pritlikavih, nadutih nosačev dvatisočetne kulture. Vedno smo jo imeli na krožniku, vedno so nas z njo poniževali. Celó duce sam je na nekem zborovanju zalajal, da so to kulturo imeli oni prej kot smo bili mi Jugoslovani sploh rojeni. In steber te kulture je bil neki Gentile. Podpovprečen filozof in kot minister za šolstvo ni poznal Melanchtona, ki pravi, da se otrok pravilno vzgaja in podučuje samo v materinem jeziku. Njegova reforma je odpravila vsako sled slovenske šole. Pospešila so se premeščanja državnih nameščencev: naš cestar je popravljal ceste v Bariju, železničarji so stregli vlakom povsod, samo ne v naših krajih, naši sodniki so delili pravico v Benetkah, Palanzi, ob Gardskem jezeru, Alesandrii. V najbolj absurdnem položaju pa so se znašli učitelji. Raztreseni po celi Italiji so slovenski učitelji učili italijanske otroke, prišli pa, ki so prišli k nam, naše, le da italijanski učitelji niso poznali niti besedice barbarskega slovenskega jezika. V imenu kralja so razpustili vsa društva, zasegli denarne zavode, ustavili časopise. Potem so zapodili naš očenaš iz cerkve, razmetali molitvenike po cestah in napili naše pevce s primerno količino ricinovega olja, ker so na sam Božič v cerkvi peli slovenske božične pesmi. V Benečiji je kaplan Cedermac tekel v hribe, da skrije slovenske knjige v senek. Za vse to je dobil naš »fjaker« vzdevek mož božje previdnosti.

Vasi, mesta, hribi in doline, vse je dobilo popačena imena, skovana od zakotnih kulturonošcev. Ti so popačili tudi veliko število naših priimkov in oče ni smel dati sinu imena, ki ni dišalo po italijanskem izvoru. S posebnimi zakoni so nas kot konfinirance seznanjali z otoki Tirenskega morja in Jadrana, spoznali smo otoke med Sicilijo in Afriko in mnogo krajev na jugu Italije. In od Trsta do Palermo ni bilo ječe, da ne bi noga primorskega Slovenca prestopila njen prag. Ne! Italija nas ni imela rada, a mi njo še manj.

Ko pa teptanje človeškega dostojanstva prekorači meje prenašanja, se človek, ki misli in čuti, mnogokrat zateče v ilegalo. Ilegala pa predstavlja pojem usakovrstnega izvenzakonitega udejstvovanja. In z mnogimi drugimi so se naši štirje fantje odločili za ekstremno smer. Gore so šole, in rdeči petelin, star, preizkušen znak punta, se je pojavil zdaj v Soški dolini, zdaj pred vrati Trsta. Vmes se je oglasila kaka bomba in od časa do časa je kak petolizec, kak prenapetež, kak priganjač, ki se mu je pravilo izdajalec, šel v fašistovski uniformi s kroglo v hrbtu na oni svet. Tudi peklenški stroji so bili dobro napravljeni. Zanimivo sprehanje ognja, smodnika in dinamita po naših krajih je trajalo precej časa. In tudi precej časa je taval v temi policija, predno je delno prišla na sled tržaški veji organizacije, a ne zaradi sposobnosti, ampak ker ji je goli slučaj priskočil na pomoč.

Naj ocenimo sedaj še važnost tega. I. tržaškega procesa in kakšne so bile posledice. Proces, imenovan tudi Bidovčev proces, je imel z razliko z II. tržaškim procesom izrazito antifašističen značaj in spadal je tudi v sklop začasnega sodelovanja z italijanskimi antifašisti v Parizu, ki so se strinjali s strategijo vodstva organiza-

cije. Kajti šele tik pred procesom so opustili ne- učinkovito opozicijo in prešli k dejanjem, kot so bili mnogi poleti nad Rimom, Bologno, Turinom, in mnogi atentati v večjih mestih Italije. Proces je razgalil tendenciozno laž, da živi v tem delu države nepomembna peščica aloglotov, brez jezika, brez kulture. Popolnoma nepoučena večina Italijanov je šele iz procesa zvedela, da živi tukaj kompaktno pol milijona Slovencev in Hrvatov in da se ta manjšina ne pusti kar tako ustrahovati, še manj pa raznaroditi in zdrkniti na raven ponižnih hlapcev.

Odmev procesa v inozemstvu je prav gotovo premalo poudarjen. Ako je celo na zadnji mirovni konferenci neki tuj diplomat spraševal, kje pravzaprav živi neki slovenski narod, se ne smemo čuditi, če so v svetu vedeli o nas prav malo ali pa nič. Proces je nudil priliko, da se je tujina usaj malo seznanila z našo manjšino. Posebno zapadni tisk je mnogo pisal o nas, o procesu, o našem položaju in kar je glavno, o zatiranju in nečloveških krivicah, ne po fašizmu samem, ampak po uradni, čeravno fašistični Italiji.

Ob 41. obletnici zgraditve kapelice Kraljice Miru na Katinari bo sv. maša v nedeljo, 14. septembra 1980.

Pri nas pa sta v dnevih procesa vladala žalost in potrnost. Pridružilo se jima je ozračje tihega terorja, podpihovano na vse načine in brez milosti od vsega italijanskega časopisja. Prednjačil pa je kot stekel pes Mayerjev dnevnik s pajašem na Korzu. Kaj je naš človek čutil tiste dni, nam še danes, po 50 letih, znajo ljudje povedati, povedati, kako so molili v družinah na predvečer ustrelitve in kako so matere prižigale sveče.

A ni preteklo mnogo časa, ko so ti štirje fantje postali ne le simbol trpljenja primorskih Slovencev med dvema vojnama, ampak tudi najbolj čist simbol neomajne vdanosti v borbi proti zatiranju, v borbi za človeško dostojanstvo. Z zgledom velikih idealistov so nam ti štirje fantje povedali, da nobena žrtev ni dovolj velika, ko je na kocki usoda naroda. Prižgali so baklo upora, dvignili so jo visoko in stopali pred nami po trnovi poti v boljšo bodočnost. In njen plamen ni v naših srcih ugasnil niti po 1. maju 1945. Bili so ti naši fantje čisti Slovenci, uprli so se in borili za vse Slovence in tudi umrli so za vse Slovence.

Dragi Bidovec, dragi Marušič, Miloš in Valenčič! Tragične okoliščine, ki so karakterizirale 25 let trajajočo dobo pod Italijo, katere edini namen je bil iztrebljenje primorskih Slovencev s tega ozemlja, so vas privedle do morišča na tem pustem koščku Krasa. Iz hvaležnosti postavljen, preskromen spomenik pa še vedno bode v oči v strašni borbi poražene ostanke črne diktature. Skrunijo ga, razbijajo ga in vsak udarec kladi diva pade tudi na naše boleče srce. A čim bolj je težak udarec kladi, tem bolj vas imamo radi. Mogoče je tudi res, da počivate v tuji zemlji; a za vedno ste z velikimi, zlatimi črkami zapisani v zgodovini slovenskega naroda.

Imejmo torej radi te naše štiri junake, ponosni bodimo na take idealiste in počastimo, prosim, njih spomin z enominutnim molkom.

Iskrena vam hvala!

Pesimizem ni upravičen

■ nadaljevanje s 1. strani

tega, kar smo pravkar omenili. Zavedati se moramo, da je južnotirolska manjšina mnogokrat številnejša kot slovenska in da razpolaga z obširnimi, redko poseljenimi goratimi ozemljem, na katerem ni nobenega resnično velikega mesta, medtem ko je slovensko ozemlje v Italiji na dolgo raztegnjeno v obliki ozkega obmejnega pasu, torej nezaokroženo in povsod izpostavljeno vplivu večjih krajev ter celo tako velikega mesta, kot je Trst. Glede na tak položaj je stanje slovenske manjšine v Italiji še vendarle sorazmerno ugodno. Vzdržali smo pritisk raznarodovanja in asimiliranja za vsako ceno. Danes ni nihče pripravljen, da se asimilira, če sam noče. Slovenci smo v močnem položaju kot lastniki velike večine zemlje okrog Trsta, v okolici Gorice in v Slovenski Benečiji ter na Tržaškem. Gre samo za to, da bomo znali to zemljo ohraniti v naših rokah in jo obratiti tako pred pohlepom ustanov, ki bi jo rade razlastile, kot pred pohlepom tistih, ki bi jo radi izvabili sedanjim lastnikom za denar. Toda za denar se lahko kupujejo samo kratkotrajne dobrine, medtem ko je zemlja trajna dobrina, ki tudi trajno donša koristi, kdor zna gospodariti z njo.

Tudi mi imamo tako v tej zemlji kot v našem ljudstvu in v naši poziciji, ki obdaja Trst in Gorico, pa tudi marsikak manjši kraj, odlične karte. Moramo se jih samo naučiti uporabljati. Ne smemo se vdati v

Skrajneži v Italiji

Glasilov sovjetske komunistične mladine Komsomolskaja pravda je objavila daljši članek, katerega pisev trdi, da je v Italiji polnoveljavna teorija nasprotujočih si skrajnosti. Pojav terorizma v Italiji — prvi sovjetski list — se ne bo odpravil vse dokler oblasti ne bodo odkrile tistih, ki stojijo v ozadju in ki vodijo zdaj rdeče in zdaj črne teroriste. Pri tem list opozarja na zadnji pokol na železniški postaji v Bologna, in na umor namestnika republiškega prokuratorja Maria Amata, pri čemer naglašajo, da dejansko ni razlike med desnim in levim terorizmom rdečih brigad. Sredi 70-tih let — nadaljuje list — so fašiste zamenjali levi skrajneži, danes pa, ko so rdeče brigade v krizi, ponovno stopajo na plan desničarski teroristi. Glavni smoter vseh skrajnežev pa je zaostriti napetost v državi in zrahljati demokratične institucije.

SKLAD EVROPSKEGA SVETA

V hotelu v nabrežinskem Bregu je bilo pred dnevi zasedanje voditeljev posebnega sklada Evropskega gospodarskega sveta. Gre za sklad, iz katerega financirajo nerazvite dežele, poleg tega iz tega sklada nudijo finančno pomoč izseljencem. Voditelji sklada so med svojim bivanjem v Furlaniji-Juljski krajini imeli razgovore s podtajnikom Della Briotta, ki se v osrednji vladi zanima za vprašanja izseljencev, in s pred-

misel, da smo obsojeni na večno izgubljanje in odrinjenost. Obratno, treba je trezno presoditi ne samo tisto, kar predstavlja negativno bilanco našega manjšinskega življenja, ampak tudi vse tisto pozitivno, kar smo že dosegli in kar smo sposobni doseči, če bomo narodno zavedni, složni v naših narodnih zahtevah in politično pri tem čimbolj enotni, pa se bo pokazalo, da je naš položaj veliko boljši, ali pa lahko tudi že v kratkem postane veliko boljši, kot si predstavljamo. Pri tem je veliko več odvisno od nas samih, kakor pa si mislimo, in veliko manj od Rima, kot se zdi na prvi pogled. Moč je v nas samih, v naši zavednosti, v naših ljudeh in zlasti v naši mladini, ki jo je treba vzgajati v ljubezni do slovenstva in do naših narodnih idealov, ne pa v mrtvih črkah zakonov, čeprav so seveda tudi ti važni. A niso glavno ali celo edino.

Minister Colombo na Dunaju

Zunanji minister Colombo je zaključil svoj dvodnevni obisk na Dunaju. Od zadnjega obiska kakega italijanskega zunanjega ministra v avstrijski prestolnici je poteklo že sedem let, zaradi česar so v avstrijskih političnih krogih o posvečali precejšnjo pozornost razgovorom, ki jih je Colombo vodil s svojimi avstrijskimi gostitelji. Colombo je sprejel tudi zvezni kancler Kreisky, ki je naglasil, da zavzemajo avstrijsko-italijanski odnosi pomembno mesto v avstrijski zunanji politiki, zaradi česar je Kreisky izrazil željo, da bi se okrepilo zlasti gospodarsko sodelovanje

Colombo in njegov avstrijski kolega Pahr sta se pogovarjala tudi o dvostranskih odnosih, pri čemer prihaja v poštev zlasti vprašanje popolne izvedbe znanega južnotirolskega paketa, ki predvideva široko avtonomijo za bocensko pokrajino. Južni Tiroinci se pritožujejo, da italijanska država še ni izpolnila vseh obveznosti, ki izhajajo iz paketa, zlasti ni rešila vprašanja dvojezičnosti v državni upravi in na sodiščih.

Naj v tej zvezi omenimo, da se je na Dunaju mudilo tudi odposlanstvo avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine, ki se je v razgovoru z zunanjim ministrom Colombom zanimalo za vprašanje izgradnje predora skozi Monte Croce carnico, saj bi na ta način Trst dobil najkrajšo cestno povezavo z Muenchom na Bavarskem. Odposlanstvo iz Furlanije Juljske krajine je zuna-

NIXON O VOLITVAH

Bivši ameriški predsednik Nixon meni, da se bo Ronaldu Reaganu posrečilo priti v Belo hišo in to kljub temu, da je njegov volilni aparat manj izkušen kot Carterjev. To je razvidno iz intervjuja, ki ga je dal televizijskemu omrežju NBC. Med pogovorom je omenil tudi ponesrečene izjave, ki jih je v zadnjem času dal Reagan, vendar so po njegovem mnenju to manj pomembni spodrsrljaji v primerjavi s Carterjevimi političnimi napakami.

TELEVIZIJSKA NAROČNINA

Od 1. septembra znaša letna televizijska naročnina 42 tisoč 680 lir za črnobelega sprejemnika in 78 tisoč 910 lir za barvne sprejemnike. Naročniki bodo morali doplačati razliko za obdobje, ki gre od septembra do decembra. Ta razlika znaša pet tisoč 375 lir za črnobelega sprejemnika in osem tisoč 595 lir za barvne sprejemnike. To je bilo moč zvedeti na finančnem ministrstvu. Vplačila bodo sprejemali na poštinih uradih od prihodnjega tedna naprej.

njega ministra Colomba naprosilo, naj posreduje pri avstrijskih oblasteh za rešitev tega vprašanja.

—o—

EVROPSKE RAKETE

Belgijska vlada bo prihodnji teden zavzela dokončno stališče o vprašanju tako imenovanih »evropskih raket«. Pooblastila je zunanjega ministra, da izdelava do 17. tega meseca nodroben načrt, katerega bo predložil v preučitev ostalim ministrom. Vsekakor bo potrebno najprej sprejeti enotno stališče znotraj samega vladnega sestava in šele nato bo odločitev postala veljavna. Tako je izjavil ministrski predsednik Martens. V sami vladi izvajajo flamski socialisti precejšen pritisk, da bi odločitev odložili. Na zadnji vladni seji so govorili tudi o drugih obrambnih vprašanjih. Odobrili so med drugim kompromisni predlog za povečanje obrambnih izdatkov. S to vsoto bi morali kriti povečanje stroškov za goriva. Prav zaradi pomanjkanja goriv se belgijska mornarica ni mogla udeležiti vojnih vaj Severnoatlantske obrambne zveze.

JANEZ PAVEL II V FRASCATIJU

Papež Janez II. je v ponedeljek, 8. t.m. opravil pastoralni obisk v Frascatiju, se pravi mestu, ki je oddaljeno kakih 20 kilometrov od Rima. Daroval je mašo na prostem in se v nagovoru na vernike spomnil obletnice bombardiranja tega mesta. 8. septembra leta 1943 so namreč zavezniška letala prvič bombardirala to mesto, kjer je bilo vrhovno nemško poveljstvo za Srednjo Italijo. Življenje je tedaj izgubilo 600 ljudi, več tisoč pa jih je bilo ranjenih. Ker je bil ta dan Mali Šmaren, se je papež spomnil tudi Marijinega rojstva in pri tem opozoril na veliko vrednoto, ki jo za vsako žensko predstavlja materinstvo. Zvečer se je papež srečal z mladinci in mladinkami, ki pripadajo raznim katoliškim organizacijam.

Ogromna množica se je poklonila spominu padlih junakov

Velika množica zamejskih Slovencev s Tržaškega, Goriškega, Beneške Slovenije in Kanalske doline ter lepo število Slovencev z onkraj meje se je v nedeljo, 7. t.m., udeležilo enotne spominske svečanosti ob 50-letnici ustrelitve bazoviških junakov Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Spominska svečanost se je pričela, ko so na prostoren oder prikorakali športniki in športnice, ki so nosili bele, modre in rdeče zastave. Po zborni recitaciji članov Slovenskega gledališča v Trstu in Radijskega odra je uvodne besede spregovoril dr. Filibert Benedetič, predsednik pripravljalnega odbora za počastitev bazoviških junakov. V italijanščini je nato spregovoril predsednik deželne sveta Furlanije - Ju-

»Marij Kogoj« iz Trsta. Pred sklepom maše je bilo na sporedu temeljito razmišljanje pisalja prof. Alojza Rebule. Zupnik Zivec je ob tej priložnosti prebral pismo ljubljanskega nadškofa Suštarja in pomožnega škofa Leniča, ki se takole glasi:

»Z današnjim bogoslužjem se spominjate žalostne 50-letnice, ko so štirje mladi ljudje — Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič — na tleh Vaše župnije junaško darovali svoja mlada življenja za velike ideale, za svobodo slovenske besede in narodne misli.

Življenje je največja naravna dobrina. Kaj šele življenje mladega človeka, ki je poln načrtov in nãd za graditev bodočnosti sebi in drugim. Zato moramo toliko bolj občudovati te mlade junake in jim moramo biti iz srca hvaležni za zgled iskrenega rodoljubja, ki se ni ustrašilo nobenih žrtev.

Ze stari cerkveni očetje so ob mučencih radi ponavljali, da ima kri svojo posebno govorico. Tako tudi kri bazoviških žrtev govori na svoj poseben način. Na eni strani govori o veliki krivici in hudobiji, ki so jo doživljali naši ljudje pod fašizmom. Po drugi strani pa govori o močni in veliki ljubezni teh mladih ljudi do naših narodnih svetinj. V svoji ljubezni so se močno približali našemu Odrašeniku, ki je iz ljubezni dal svoje življenje v odkupnino za mnoge. On sam je tudi to ljubezen, s katero damo življenje za svoje brate, imenoval največjo ljubezen.

Danes se vsi pošteni ljudje klanjajo spominu teh žrtev. Svojo hvaležnost jim izkazujejo na različne načine. Verni ljudje jim bomo hvaležnost skazali z molitvijo in daritvijo svete maše, kjer bomo prosili Očeta vseh ljudi, naj jim to njihovo ljubezen in žrtev povrne s tistim življenjem, ki se ne bo nikoli končalo, z življenjem v večni svobodi in sreči.

Tudi oba ljubljanska škofa se Vam bova pridružila v tej molitvi. V duhu sva z Vami in Vas vse v Gospodu pozdravljava.«

pomožni škof
Stanislav Lenič

nadškof
Alojzij Suštar

ODKRITJE SPOMENIKA PADLIM IZ SAMATORCE

14. SEPTEMBRA 1980

Ob 15. uri — Začetek slovesnosti

- Pozdravni nagovor predsednika odbora za postavitve spomenika
- Pozdrav župana
- Pevski zbor »Rdeča zvezda« z recitalom mladine
- Slavnostni govor pokrajinskih predstavnikov VZPI - ANPI
- Pevski zbor »Vesna« iz Sv. Križa
- Godba na pihala iz Natrežine

Odbor za postavitve spomenika

lijske krajine Mario Colli, ki se je najprej poklonil spominu mladih slovenskih fantov, ki so se v težkih časih, ko se je fašizem v Italiji predstavljal kot gospodar, odločili za odločen boj proti črni diktaturi. Popolna izvedba republiške ustave, je dejal predsednik deželne sveta, dejanska enakopravnost in svobodni razvoj Slovencev, utrditev odnosov plodnega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo so bistveni pogoji za razvoj posebne vloge Trsta in dežele, za prenovitev in napredek družbe. Vse to pomeni tudi naš poseben prispevek, je nadaljeval govornik, k utrditvi mednarodnega sodelovanja, ter k izgradnji in utrditvi miru, miroljubnega sožitja, ki je edina perspektiva rešitve v nemirnem svetu, ki ga ogrožajo hude nevarnosti.

Glavni govornik na spominski svečanosti v Bazovici pa je bil dr. Dorče Sardoč, sobojevnik bazoviških junakov, ki je tudi sam bil od posebnega fašističnega sodišča na drugem velikem tržaškem procesu obsojen na smrt, smrtna obsodba pa je bila nato spremenjena v dosmrtno ječo.

Njegov govor objavljamo na drugem mestu.

—o—

V župni cerkvi v Bazovici je bila v soboto, 6. t.m., maša zadušnica za padle junake Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Mašo je daroval župnik Zivec, sodeloval pa je tudi pevski zbor

VPISOVANJE V TEČAJE »150 UR«

Sindikata slovenske šole sporoča, da poteka še do 20. septembra na vseh slovenskih nižjih srednjih šolah v tržaški pokrajini vpisovanje v tečaje »150 ur« za dosego diplome nižje srednje šole. Tečaji so odprti vsem odraslim od 16. leta dalje in trajajo eno šolsko leto, od oktobra 1980 do 31. maja 1981. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu dobijo udeleženci diplomu nižje srednje šole.

Vpisovanje poteka tudi na sedežu Sindikata slovenske šole, ul. F. Filzi 8 vsak torek in petek od 16. do 18. ure ter v Tržaški knjigarni, ulica sv. Frančiška 21.

Obrazci za vpis so na razpolago tudi v tajništvi občin Dolina, Repentabor, Zgonik, Devin-Natrežina in Milje.

Dovolj je izpolniti obrazec ter priložiti rojstni list na prostem papirju. Osebe, ki še niso dopolnile 23. leta starosti, morajo predložiti tudi zadnje doseženo spričevalo oz. diplomu.

—o—

Sekcija Slovenske skupnosti v dolinski občini
priredi 13., 14. in 15. septembra 1980

vsakoletni NAŠ PRAZNIK
na igrišču pri srednji šoli v Dolini

Sobota, 13. septembra: ob 17. uri odprtje kioskov z jedmi in pijačami; ob 19.30 nastop Mladinskega zbora iz Trsta pod vodstvom Tomaža Simčiča; od 20. ure dalje igra za ples ansambel Pomlad.

Nedelja, 14. septembra: ob 15. uri odprtje kioskov; ob 17. uri kulturni program: koncert godbe na pihala Breg; nastop otroškega pevskega zbora iz Boršta ter moškega pevskega zbora »V. Vodnik« iz Doline. Vmes priložnostni nagovor sekcijanskega tajnika Sergija Mahničiča in pozdravi. Od 20. ure dalje igra ansambel Pomlad.

Ponedeljek, 15. septembra: ob 17. uri odprtje kioskov; od 19.30 dalje za veselo razvedrilo in prosto zabavo igrajo Veseli godci iz Boljunca.

Vse tri dni delujejo kioski z raznimi jedmi in pristnim domačim vinom.

Letošnji NAŠ PRAZNIK je posvečen spominu na 60-letnico požiga Narodnega doma v Trstu in 50-letnico ustrelitve bazoviških junakov.

V primeru slabega vremena v nedeljo popoldne, se bo napovedani kulturni program izvedel v dvorani Gledališča Prešeren v Boljuncu.

Končno rešena pokrajinska kriza

Predstavniki KD, KPI, PSI, PSDI in Slovenske skupnosti so po dolgotrajnih pogajanjih pred dnevi končno dosegli sporazum o ustavi novega pokrajinskega odbora v Trstu, s čimer je bila odpravljena kriza, ki je trajala od junijskih volitev do danes. Pokrajinski odbor sestavljajo predstavniki KD, PSI, PSI in Slovenske skupnosti, za njegov obstoj pa je odločilna zunanja podpora KPI, ki je sestavi del novega zavezništva in nove večine v pokrajinskem svetu. V opoziciji so torej predstavniki Liste za Trst (11 svetovalcev) in misovske stranke (2 svetovalca). Večina bi torej lahko računala na 17 glasov, vendar je treba pri

tem ugotoviti, da novemu zavezništvu nasprotujejo trije krščanskodemokratski svetovalci, kar je prišlo do izraza ob izvolitvi novega odbora.

Po tem sporazumu je bil v pokrajinski odbor izvoljen tudi prof. Zorko Harej, pokrajinski svetovalec Slovenske skupnosti, ki je tudi edini Slovenec v tem vsekakor pomembnem tržaškem upravnem telesu. V političnem pogledu pa je vsekakor velikega pomena dejstvo, da predstavlja zavezništvo na pokrajini alternativo stanju v tržaški občinski upravi, kjer je na oblasti Lista za Trst s svojim manjšinskim odborom.

Častno mesto jugoslovanskih zborov na goriškem tekmovanju

Letošnje zborovsko tekmovanje »C. A. Seghizzi« se je zaključilo s polnim zmago-slavjem jugoslovanskih zborov: mešani zbor »Tone Tomšič« je bil absolutni zmagovalc v kategoriji mešanih zborov, saj je prejel prvo nagrado v polifoniji in prav tako prvo v izvajanju ljudskih pesmi; isto je dosegel tudi ženski zbor »Collegium musicum« iz Beograda, ki je bil po točkovanju in po mnenju mnogih najboljši letošnji zbor in verjetno eden izmed najboljših ansamblov, ki so nastopili na tem tekmovanju v vseh devetnajstih dosedanjih izdajah. Med ostalimi zbori velja seveda omeniti tudi sardinski zbor iz Porto Torres, ki je nastopil v vseh kategorijah in se povsod uvrstil med prva tri mesta, v moški zasedbi je bil celo prvi. Lepo so se uvrstili tudi poljski zbor, oni iz Budimpešte in ženski iz Sofije. Pa tudi slovenski zbor »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine je prijetno presenetil, še posebej v izvajanju ljudskih pesmi. Na splošno bi lahko rekli, da so letos bili najboljši ženski zbori, najšibkejša pa je bila skupina moških zborov, kar opažamo že več let. Tudi ta goriški prireditev je za nami in v glavnem bi mogli reči, da je lepo uspela, saj poleg

tekmovalnega dela predstavlja važno in pomembno vlogo zблиževanja med številnimi evropskimi narodi; tudi v tem oziru je ena izmed najvažnejših prireditev v naši deželi in verjetno tudi izven nje, saj je vsem znano, da je bila Gorica prvo mesto, ki je začelo graditi mostove med sosednimi državami, in ta dialog se je kasneje razširil na celo Evropo.

Nova številka revije »Primorska srečanja«

Avugustovska številka Primorskih srečanj se začne z besedilom posega Franca Šetinca na posvetovanju sociologov in politologov Slovenije v Novi Gorici, ki je bilo ob koncu junija. Šetinčev referat na posvetovanju, ki je obravnavalo temo »Vlogo socioloških in politoloških raziskovanj v usmerjanju razvoja na ravni občine«, je opozoril na pomanjkljivosti planiranja, t.j. načrtovanja, v katerem še vedno prevladuje skoro samo ekonomski kriterij. Zelo sta zanemarjena prostorski in socialni vidik. Glede na to, kar se je zadnji čas dogajalo na Poljskem, so zelo zanimive naslednje Šetinčeve ugotovitve o razmerah v Sloveniji: »Družboslovnega raziskovanja ni oziroma ga je premalo, zato tudi na ravni občin žive težnje k praznemu normativističnemu in formalno organizacijskemu delovanju. Se vedno se nesorazmerno veliko ukvarjamo z normativnimi določili, premalo pa vemo, kako v resnici delujejo posamezne institucije in kako zelo različne so resnične življenjske razmere ljudi. Rezultat teh pomanjkljivosti je, da poleg z zamudo in preveč pogosto popravljamo prejšnje odločitve.«

Zvonko Reljanovič piše o perspektivah in nujnostih razvoja živinoreje na Primorskem. Članek take vsebine nas kar začudi, ko naletimo nanj na drugem mestu kulturne revije, kot so oziroma hočejo biti »Goriška srečanja«. Vsekakor pa je članek izredno aktualen in opozarja na naravnost katastrofalni položaj kmetijstva in živinoreje na Primorskem, saj je po statistikah, ki jih navaja, le 2 do 3 odstotke pravih kmetov in med temi jih je 75 odstotkov starih nad 65 let. »Pri taki starostni strukturi ni nič čudnega — piše avtor — da ostajajo velike po-

POPRAVNI IZPITI NA SLOVENSKIH ŠOLAH

V teh dneh so se zaključili na naših višjih šolah popravni izpiti; do sedaj so nam znani samo izidi na liceju in na tečaju za otroške vrtnarice. Na gimnaziji-liceju »Primož Trubar« so izdelali Demetrija Baucon, Sara Hoban, Kristina Knez, Nikolaj Orzan, Danilo Tommasi (vsi iz 4. gimnazije) in Diego Devetak (iz 1. liceja), en dijak je bil zavrtnjen. Na tečaju za otroške vrtnarice so izdelale Katerina Humar, Cinzia Monticolo in Rozana Vescovi, ena dijakinja je bila zavrtnjena, ena pa se ni predstavila k izpitu.

vršine neobdelane in nepokošene, za potrebe klavne industrije in prehrano prebivalstva pa moramo živino uvažati deloma iz drugih republik, deloma iz ostalih predelov Slovenije (Prekmurje in Dolenjska). V tem stanju obstaja edina rešitev v tem, da čimprej ustvarimo na deželi take razmere, ki bodo za mladega človeka sprejemljive in mu ne bo težko zamenjati dela v podjetju z delom na kmetiji«. Avtor potem nakazuje, kaj bi bilo treba storiti, da bi pomagali kmetom in dvignili rentabilnost kmetijstva

Poravnajte naročnino!

oziroma živinoreje. Dr. Gabrijel Devetak razpravlja o takoimenovanih tehničnih inovacijah v žarišču gospodarjenja.

O knjižničarstvu v primorskih občinah piše Nives Gregorc. Naglaša zlasti prostorsko stisko primorskih knjižnic. Sledi članek z naslovom »Partizanski dnevnik«, ki vsebuje spomine na dni druge svetovne vojne. Napisal ga je Furlan Federico Vincenti. Izpod peresa Iva Juvančiča-Ivanca Lovrinovega je članek »60 let Rapalla - 50 let Bazovice«, v katerem pove marsikaj zanimivega iz let po prvi svetovni vojni na Primorskem, pripoveduje pa tudi o literaturi, zgodovini, o raznih znanih in uglednih možeh kot npr. o Bevku, dr. Besednjaku, dr. Vilfanu in drugih, o folklori itd. Pripovedovanje je vedno zelo zanimivo, četudi v marsičem nekritično, pač bolj kramljanje kot kaj drugega. Atilij Rakar je pripeval članek »Liki in prizori iz Tomizzove Istre«. Zelo zanimiva pa je razprava »Utrjevanje slovenske in hrvaške Cerkve v dobi protestantizma«.

Dvoje pripovednih prispevkov objavljata Marjan Tomšič in Edo Torkar. Marsikaj zanimivega najdemo tudi v Zapiskih.

—o—

NAPAD PRAVDE

Pravda je te dni objavila napad na konservativno britansko vlado. Pisanje po svoji ostrini skoro nima primerjave s prejšnjimi napadi. Vladi ministrske predsednice Thatcherjeve očita, da se med vsemi evropskimi partnerji najbolj naslanja na Združene države, da namenja kljub gospodarski krizi vedno več denarja oborožitvi in da se pod ideologijo protikomunizma vmešava v notranje zadeve drugih držav. Še najbolj pa Sovjeti zamerijo britanskim konservativcem, da so doslej edini med evropskimi zavezniki Združenih držav sprejeli na svoje ozemlje nove ameriške rakete.

POLETNA KONCERTNA SEZONA V CERKVAH

Koncertna sezona, ki jo organizira deželno odborništvo za turizem, v sodelovanju s turistično pokrajinsko ustanovo iz Pordenona in s štirimi škofijami naše dežele, bo letos prirejena tudi na Goriškem. Namen teh koncertov je, da posredujejo čim širšemu občinstvu kvalitetno izvajanje klasične glasbe. Prvi koncert bo v cerkvi sv. Ignacija na Travniku v ponedeljek, 15. septembra, na katerem bo nastopil komorni orkester iz Benetk in izvajal Vivaldijeve Stiri letne čase; v sredo, 17. septembra pa bo v župni cerkvi v Števerjanu koncert komornega orkestra »A. Vivaldi« iz Benetk, ki ima na sporedu dela Scarlattija, Cimarose, Bellinija in Vivaldija. Oba večera bo vstop prost, začetek ob 20.30.

Poimenovanje štandreške osnovne šole

Štandreška osnovna šola bo kmalu dobila ime, in sicer po Franu Erjavcu, pisatelju in naravoslovcu. Šolsko ministrstvo je že dalo pozitivno mnenje in pristojne šolske oblasti so med počitnicami izdale odlok o poimenovanju.

Pripravljalni odbor za poimenovanje štandreške šole, ki ga sestavljajo predstavniki staršev in učiteljskega zbora, je na zadnji seji v torek, 2. septembra, izdelal okvirni program in določil datum proslave.

Proslava ob poimenovanju bo predvidoma 19. oktobra. Program prireja štandreška šola ob sodelovanju drugih slovenskih osnovnih šol. Pripravljalni odbor je že poskrbel za doprsni kip Frana Erjavca, ki

ga je izdelal slovenski kipar Boris Kalin. Kip bodo postavili v šolski veži. Ob poimenovanju bo odbor izdal tudi posebno brošuro, ki bo vsebovala zgodovinski prikaz štandreške šole, od nastanka do danes, statistične podatke in fotografske posnetke ter seveda lik in delo Frana Erjavca.

Da bi zbrali čimveč gradiva, odbor vabi vse, ki imajo kako dokumentacijo (slike, spričevala, knjige in drugo), ki se nanaša na štandreško šolo, da to prinesejo v šolo ali obvestijo člana odbora. Ker so v zvezi s poimenovanjem šole tudi precejšnji stroški (kip, brošura in drugo), je odbor sklenil, da izvede nabiralno akcijo po v štandreških družinah in tudi izven štandreža.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Kulturne institucije v Trstu«

Tržaška pokrajinska uprava je izdala knjigo na 120 straneh, ki podaja pregled nad kulturnimi ustanovami v Trstu, s polnim upoštevanjem slovenskih kulturnih ustanov. Knjiga ima naslov »Le istituzioni culturali a Trieste« (t.j. Kulturna ustanova v Trstu). V podnaslovu je rečeno, da gre za anketo o problemih in perspektivah, na tem področju, seveda. Uvod na štirih straneh gostega tiska je napisal prof. Stelio Spadaro, pokrajinski odbornik za prosveto in kulturne ustanove. Knjižica pa vsebuje tudi šest anketnih prispevkov z zbranimi podatki, ki osvetljujejo položaj kulturnih ustanov v Trstu z raznih strani. Te prispevke oziroma študije so napisali Alfredo Vernier, Sergio Nordio, Elio Apih, Darko Bratina in Bruno Tellia, ki sta soavtorja najdaljšega prispevka pod naslovom »Kultura v Trstu v svojih institucijah (Empirična podoba in prva razmišljanja); zadnja dva prispevka pa sta napisala Giovanni Delli Zotti in Roberto Mosca. Ta zadnji je skrbno sestavil dolg seznam kulturnih ustanov, ki obstajajo in delujejo v Trstu. Seznam obsega kar devet strani. Izraz kulturna ustanova oziroma kulturna institucija je namreč pojmovan zelo široko in zajema med drugim kina in vsakovrstna prosvetna društva, pa tudi dijaške domove in podobno.

Prof. Spadaro piše v uvodu, da je pokrajinska uprava v Trstu v zadnjih letih vedno menila, da je njena navzočnost na področju kulturnih dejavnosti ena njenih osnovnih nalog. V tem navezuje na izkušnje in predloge prejšnjih pokrajinskih uprav, pri čemer Spadaro spominja med drugim na konferenco o manjšinah, ki jo je priredila tedanja pokrajinska uprava leta 1974. Navezujoč na te izkušnje je hotela pokrajinska uprava pobuditi vrsto strogo znanstvenih in sistematičnih raziskav o kulturnem položaju v tržaški pokrajini v okviru dežele Furlanije - Julijske krajine.

»Zlasti gre za to — piše Spadaro — da bi se v aktualnih oblikah lotili slovenskega vprašanja, ki hočeš nočeš daje zelo specifično podobo Trstu v primerjavi z drugimi italijanskimi mesti. A prav to specifičnost je treba pojmovati kot obogatitev in ne kot oviro za čisto izviren razvoj Trsta v njegovem evropskem okviru in v njegovem načinu obstoja ter prispevanja k splošnemu razvoju italijanske družbe«. V tem prizadevanju si je zagotovila pokrajinska uprava sodelovanje tržaške univerze. Šlo je za ugotovitev diagnoz in izdelavo kritičnih analiz o preteklosti in izhajajoč iz tega za določitev perspektiv in načrtov za bližnjo prihodnost mesta in to v kar najširši debati, ki naj pritegne mnogovrstne ustanove in različne družbene plasti, o tržaških perspektivah z vsemi protislovji in napetostmi, ki jih razodeva ta metoda — pravi Spadaro.

Spadaro nato prikazuje, kako namerava pokrajinska uprava v prihodnje na osnovi teh ugotovitev pospeševati kulturno delovanje v Trstu, ne samo s podporami, ampak tudi s pobudami, predvsem v pluralističnem smislu.

Alfredo Vernier osvetljuje v anketnem prispevku »Zakonodaja za kulturo«, kako so opravljali raziskave, katere jim je zapala pokrajinska uprava in ki so bile med prvimi te vrste v Italiji. Podrobneje se ukvarja z zakonodajo o kulturi. Sergio Nordio je potegnil zaključke iz obširne debate, ki se je vršila na posvetovanju 15. decembra lani. Elio Apih podaja zgodovinsko perspektivo tržaškega kulturnega življenja in ustanov ter nasprotij, med katerimi so nihale in se lovile. Kot že rečeno, sta prispevala najdaljšo študijo Darko Bratina in Bruno Tellia. Študija obsega 68 strani in vsebuje veliko statističnih podatkov in anketnih ugotovitev. Zadosti močno je upoštevano tudi mnenje slovenske kulturne javnosti. Med anketiranci je

bilo 22,1 odstotka Slovencev. Anketiranci so izrazili zanimiva in pestra mnenja o kulturnih ustanovah in njihovem delovanju ter o kulturnem življenju na Tržaškem na splošno. Večina jih je bila mnenja, da je kulturno življenje na Tržaškem še kar aktivno in na dovolj visoki ravni. Ne manjka pa seveda tudi bolj kritičnih mnenj. Giovanni Delli Zotti pa se zavzema za center podatkov, ki bi služil smotrni kulturni politiki.

Knjiga je resnično zanimiva in aktualna ter zasluži, da bi prišla v roke vseh, ki sodelujejo v našem kulturnem življenju na kateremkoli področju.

—o—

LETALSKI NESREČI V FRANCJIJI

Na francoskem pobočju Zahodnih Alp je prišlo do dveh letalskih nezgod, pri katerih so tri osebe izgubile življenje, dve pa sta bili ranjeni. Žrtve so se vozile s turističnim letalom, ki je strmoglavilo na francosko pobočje Malega Svetega Bernarda. Blizu Chamonixa pa je strmoglavilo letalo vrste Cessna, ki je odletelo iz Ženeve in je bilo namenjeno v Strasburg. Prevažalo je tri danske državljane. Zaradi motorne okvare je pilot skušal zasilno pristati, vendar se je letalo razbilo. Dva potnika so morali odpeljati v krajevno bolnišnico, tretji pa je nepoškodovan.

BEGUNCI IZ VZHODNE AFRIKE

Vojna, ki se je pred dvema letoma razvnela med Etiopijo in Somalijo, je izkoreninila z domačih tal vsaj milijon oseb, ki bodo pomrle, če jim Zahod v večji meri ne bo priskočil na pomoč. To je izjavil Richard Norton, ravnatelj Mednarodne krščanske podporne ustanove, ki se je vrnil iz Somalije, kjer je obiskal zbirna taborišča. Povedal je tudi, da v njih vladajo neznosne zdravstvene razmere, begunci pa so izpostavljeni kolери, jetiki in drugim smrtnim obolenjem.

Karikatura nekega slovenstva

○○○○ 3 ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○ I. S. ○○○○

Menda je tedaj v naša pojmovanja prvič padlo seme reševanja obstoja slovenskega naroda od zunaj, reševanja od vseh težav in tegob s tkm. »odpiranjem svetu«, ne da bi pozneje, ko smo obnovili lastno univerzo, akademijo ter ustanovili druge kulturne ustanove, sploh razčistili s poniževalnimi trditvami o slovenstvu, kot jih je pod krinko znanstvenosti razširilo tuje jezikoslovje, zgodovinopisje in drugo podobno slovstvo. S trditvami, ki so jih tudi naši pisci zaradi zunanje znanstvene preobleke nekritično povzeli, tako da vse do danes strašijo celo po šolskih knjigah, po našem tisku, kot toge vsedline (stereotipi) ter vzbujajo med slovenskimi ljudmi malodušje do lastnega rodu in manjvredne občutke nasproti pripadnikom drugih narodov — tudi do pripadnikov italijanskega naroda npr. ter

njegove »dvatisočletne« kulture. Vse to napravljajo naše ljudi voljne za asimilacijo, mnogo bolj kot pa socialni pritisk.

Vzrok potujčevanja slovenskih ljudi v zamejstvu ni v prvi vrsti socialni pritisk, pač pa predvsem občutek sramu zaradi pripadnosti tako »majhnemu in ubogemu narodu.«

Težnja med slovenskimi izobraženci, da bi svojemu narodu ustvarili izvirna dela, s katerimi bi se mogel predstaviti Evropi, se na prelomu tega stoletja še bolj utrdi. Če je bil Prešeren ob svojem času še osamljen, ko je s svojim svetovljanskim duhovnim razponom zlagal iz še ne dobro obdelane domače tvarine duhovne umetnine, se sedaj pojavi cela vrsta ustvarjalcev; pripadniki moderne, impresionisti, arhitekti slikarji. ... Cankar, Župančič, Grohar,

Jama, Plečnik... Umetniške oblike, ki se jih poslužujejo, je mogoče najti sicer tudi drugod, npr. pariška tehnika impresionizma. Toda njih stvaritve so izvirne, domače, v njih se odraža talent, katerega v ničemer ne ovira in ne zasenči narodno buditeljski namen ustvarjalcev.

Prav nasprotno! Zaradi njih uživetosti v domači svet, odkrivajo s svojim prodornim duhom vrednote, ki jih ima slovensko okolje in so vredne umetniške obdelave. Dosežki tujine so jim lahko zgled, toda v domačem okolju se sami lotijo oblikovanja del in to okolje, krajina, delo, življenje, navade, trpljenje, tradicije, zgodovina itd. zagotavljajo stvaritvam izvirnost.

Kljub takšnemu razveseljivemu razcvetu kulturno umetniškega ustvarjanja pri nas pa ostajajo pojmovanja o slovenskem narodu slej ko prej nerazčiščena. Čas, ko pisatelj Cankar v svojem proletarskem zanosu izdela v pesmi »Slovenska legenda« popolnoma izkrivljeno podobo Slovenca, čas da je tak revež, da ga še sam Kristus zapusti. Takšna gledanja se nas v glavnem držijo še danes.



- Jakec, kej si prebrou u zadnem Novem listi tisto pridgo, ke jo je naredu tisti šef moskovske policije svojim podprepnikom?
- Sm prebrou, ja. Lepa reč.
- Kaku, de ne? Kej jemaš kej za reč?
- Ma dej, dej! Vse tiste prostitutke, ke so vse špijonke jn nosejo policiji vse na nus. Nanka na kurbe se ne moreš več zanest.
- Ti Jakec si preveč zagrizen antikomunist jn videš zmiram samo slabo. Ma ni smet bet taku! Vidi ke so pasali cajti hladne vojske. Danes treba bet odprt jn za mednarodno sodelovanje, za pluralizem jn take reči. Jn tudi u Rusji ni smet videt samo slabo, ma tudi tisto ke je dobro.
- Pej kej je tolko dobrega?
- Ma glih tista pridga. Ti, ke si taku zagrizen, nisi zamerkau dobrih reči, ke jeh je reku tisti kapo Kagebe. Nisi zamerkau, de je sam priznau, de so prostitutke premalo plačane. Tu če reč, de oblast vide sama, kadaj so plače prenizke jn taku jem bojo zvišali plače jn ne bo treba neč štrajkat. Kej ni tu lepu? Jn kej še?
- Ja, pole je narbol važno, de so prostitutke u državni službi. Magari z majhno plačo, ma na tisto lahko računajo. Zatu ke klijeti lahko so, ma lahko jeh tudi ni. Jn če so u službi, jemajo tudi bolni-

ško blagajno jn penzjon za kadar ne bojo mogle več delat. Jn vsakih par let škato, ke se jem zviša plača. . .

- E, tu pej ne verjem. Zatu ke pr prostitutkah be mogu jet škato narobe, navzdol; zatu ke uane so narbol šacane, kadar so mlade. Če reč od začetka karjere jn pole ku leta tečejo, velajo zmiram menj. Se ti ne zdi?
- Ja, s tabo je težko diskutirat, ke si taku zagrizen. Ma ne boš reku, de ni lepu jn prou, de so u Rusiji rešli tudi problem socialne varnosti prostitutk. Ke tudi njuh delo je u splošno korist. Koker železence, pošta, radio, televizija, jn tolko drugeh reči. Nečko poglej, kaku je tle pr nas. Nobeden ne misle na njuh socialno zavarovanje; nobeden se ne praša al jemajo al nimajo za jest. Samo kadar jeh nucamo, se zmislmo nanje. Jn naši sindakati — kej nardijo kej zanje? Ne anga protesta, ne anga štrajka še niso nardili zanje. Jn uane pej delajo naprej brez štrajkov jn še nikoli niso pestile naroda na cedili. Ku, postaumoreč, piloti od aroplanov al pej železničarji, sodniki al dohtarji u špetalah.
- Se vide, de niso razredno zavedne.
- Ben videš. Gor u Rusji pej mislejo na vse. Zatu pej tam vsi podpirajo vlado. Vsi ledje, ceu narod jn tudi kurbe.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

vabi k vpisu v baletno in gledališko šolo za sezono 1980-1981

BALETNA ŠOLA

V šolo se sprejemajo dosedanje učenke ter kandidati in kandidatke, starejši od 6 let.

GLEDALIŠKA ŠOLA

V šolo so vabljeni vsi dosedanji učenci in tisti kandidati in kandidatke, ki čutijo željo do odrskega ustvarjanja in vzgoje v obvladanju lepe slovenske besede.

Vpisovanje v obe šoli in podrobne informacije ob delavnikih od 8. do 14. ure do 20. septembra v upravi SSG, Ul. Petronio 4, tel. 734265.

Poljaki so večji realisti kot Čehi

(nadaljevanje s 1. strani)

Tudi zdaj je Poljska že dovolj dokazala, da razpolaga ne le z zrelo in samozavestno delavsko voditeljsko plastjo, ampak tudi z dobrimi političnimi voditelji, ki so znali v situaciji, ki je objektivno slabša, kakor je bila tista na Češkem leta 1968, preprečiti katastrofo, poseg sovjetskih tankov in polom nacionalne politike. Bolj kot s političnimi ali ideološkimi vzroki pa si je mogoče to razložiti s psihološkimi razlogi. Medtem ko so imeli in imajo pri Čehih tudi v politiki vodilno vlogo literati in čisti ideologi in to že ves čas, od Masaryka naprej, odločajo v poljskih javnih zadevah, posebno v državnih, pravi politiki, državniki in vojaki. V tem se izraža tradicija poljske državnosti in politike. Taki ljudje se ne boje sprejemanja odločitev in odgovornosti, medtem ko se literati sicer znajo lepo izražati in se ideologi odlično znajdejo v svetovnonazorskih in ideoloških diskusijah, toda ko je treba sprejeti kako odločitev in sprejeti zanjo odgovornost, jih prevzame strah in se umaknejo. Tako se je zgodilo na Češkem leta 1938, potem tudi leta 1948 in še tretjič leta 1968. Na Poljskem pa se izobraženci sicer niso odrekli svoji važni vlogi v narodnem življenju, toda odločitve v politiki prepuščajo politikom in na vojaškem terenu vojakom. Na sindikalnem pa seveda sindikalistom, ne pa politikom ali šefom politične policije. Ta ima, kot vse kaže, na Poljskem manj odločilno vlogo kot v raznih drugih državah na Vzhodu, kar potrjuje, da so resnični dejavniki poljskega javnega življenja, od državnikov do sindikalistov, samozavestnejši in odločnejši kot drugod.

«Čas»; toda le toliko, kolikor je šlo za vnašanje liberalizma in liberalnega brezverstva med slovenske ljudi. Ni pa bilo nasproti temu ustrezne slovenske alternative.

Prav v »Rimskem Katoliku« je npr. izhajal v nadaljevanjih nadroben, kritičen prikaz ruske ter bolgarske zgodovine, kot protiutež liberalnemu navdušenju za pravoslavje ter panslovanstvo. Da bi istočasno tudi gledanja na slovensko preteklost rešili iz sramotilnih spon, v katere jih je vklenilo nemško nacionalno zgodovino, ni prišlo nikomur na misel. Nemška tolmačenja so jemali za dokončna.

Poleg tega se je predstava o sramotni podložniški preteklosti Slovencev prilegala tudi v proletarsko ideologijo («Vstanite v suženjstvo zakleti») — slovenski človek naj bi se zavedel svojega suženjstva in se uprl zatiralcem. Na to misel je naravnano Cankarjevo umetniško delo. Najdemo pa jo tudi pri drugih pesnikih, celo pri rahločutnem Gregorčiču («Prost mora biti, prost, moj rod. . .»)

Raziskovanje lastnih slovenskih kulturnozgodovinskih vrednot je tedaj pomenilo začenjati obdelavo

še skoraj popolnoma neobdelanih področij. Pomenilo je izoblikovanje novega sistema gledanj na narod s povsem drugačnih izhodišč ter zavzetje kritične razdalje do ustaljenih nacionalno meščanskih gledanj. Taščna nova gledanja bi bilo treba obraniti pred kritiko uglednih osebnosti, strokovnjakov in izvedencev v nemškem znanstvenem svetu, pa tudi morebitna ali celo verjetna nesoglasja čeških ter hrvaških piscev. Zaradi vsega tega ni prišlo do izoblikovanja izvirnega slovenskega sistema vrednot.

Kar zadeva slovenski knjižni jezik, so se izvirnejša gledanja mogla uveljaviti po zaslugi nekaterih naših jezikoslovcev, kot so bili Škrabec, Breznik, Šolar in še kdo. Ti so nekoliko razčistili jezikovne pojme, zlasti še neprebavljivo slovansko mešanico, kot so nam jo v drugi polovici prejšnjega stoletja izoblikovali panslovanstvo navdahnjeni časnikarji, začenši s Franom Levstikom, ki je bil drugače povsem zaslužen narodni delavec. Po zaslugi teh jezikoslovcev smo našemu knjižnemu jeziku rešili slovensko podobo kljub številnim ilirskim vsedlinam, ki so v njem še ostale. (Dalje)

Številni slovenski izobraženci, ki so tedaj študirali pa tudi poučevali na avstronomskih univerzah, so se morali hote ali ne podrediti veljavnim naziranjem, ne da bi smeli podvomiti v njih pravilnost. Tako so nam gledanja na lasten narod, njegovo zgodovino, duhovne in kulturne vrednote izdelali tujci, tuje, večinoma nemško zgodovino, narodopisje, jezikoslovje itd. Naši domači izvedenci so ta gledanja nekoliko popravili, da nimajo takšnega sramotnega videza, kot so jim ga izoblikovali tujci. Toda, namesto da bi razčistili z njimi, so jih zavili, kot že omenjeno, v neko panslovanstvo nejasnost, v kateri se zamegli in izgubljala slovenska izvirnost.

Slovensko pisanje in vsakdanje obveščanje ter zato tudi oblikovanje narodne zavesti pri širokih množicah je bilo preplavljeno s prevodi in prepisi iz nemškega, češkega, srbskega, hrvaškega in ruskega tiska, zlasti še v močnih liberalnih listih, kot sta bila ljubljanski »Slovenski narod« ter tržaška »Edinost«. Njih pretirano nekritično povzemanje vsega tujega je bilo sicer deležno precejšnje kritike, zlasti v revijah, kot sta bili »Rimski Katolik« ali

KNUT HAMSUN POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 108 OOOOO

»Prav nič ne sodim,« je zamrmral Edevart.

»Saj so razni ljudje gori v srenji, ki nočejo več ostati doma, začeli so hraniti za vozni listek, zato delajo tako s svojimi teleti in včasih prodajo tudi kravo, poslušali so Avgustovo kvašenje, hočejo v Ameriko.« je rekel Edevart.

»Dosti jih je, ki mislijo, da bi šli tja,«

Joakim: »Ampak ti vendar nisi mislil na to?«

»Mislil in mislil — ali pri meni ne bo nič iz tega.«

»Tako je prav! Pšenično polje in kup denarja, je govoril Avgust, ali on ni bil odtod, bil je tukaj samo mimogrede, Bog mu je dal, da se je prosto spreleteval. Notranje ne bomo srečnejši, če se ne moremo bolj mastiti.«

Edevart se je obrnil na svoji klopi, pogledal bratu v obraz in rekel: »Potlej pa ne razumem, zakaj hočeš imeti pet krav, ko sta bila oče in mati zadovoljna z dvema.«

»No,« je odgovoril Joakim, »to že razumeš. Predvsem sta bila oče in mati samo dva človeka, nas je pa četvero bratov in sestra in potrebujemo več kakor dva. In še to je, da moramo obdelovati svojo lastno zemljo, norveško zemljo, tako nam ne bi treba kupovati toliko živeža iz tujine in ne toliko vzdihovati pod davščinami in drugimi bremenami. Pa to še ni vse, poglavito je, da nas tako ne doleti usoda, ki je tepla Avgusta že kot otroka, da nismo s korenino iztrgani iz naše lastne uboge zemlje in presajeni v tolstjšo — in bi se nam le tožilo nazaj po suhi. Bral sem, da ni zmeraj tolšča odločilna, ne, da tolšča nikoli ne odloča.«

»Da, ti bereš in bereš, pa je s tem že opravljeno?«

»Nekaj je že opravljenega. Jaz gnojim s halogo, tega sem se naučil iz knjig. Tolšča? Ne vem, ali si videl, da stoji poleg broda pet majhnih trepetlik? Ne, ti ne hodiš več na polje. Štiri so tako bujne in imajo tako gosto listje, peta pa je manjše rasti in ima redko listje. Zasmilila se mi je in hotel sem ji pomoči in tako sem nesel tja neko nedeljo kebel kravjega gnoja, lepo privzdignil rušo in pognojil zemljo okrog korenin, nato sem jo zalil in položil rušo nazaj. To je bilo lansko jesen. Zdaj, poleti — o Marija — mala trepetlika je vsa zanikarna, vse deblo se ji je osulo z belim zrnatim lišajem in listje ji je proti prejšnjemu čisto klaverno. Vidiš, prišla je v nekaj tuje ga in mogla uspevati.«

»Saj tudi prej ni uspevala.«

»Je, uspevala je za svoje razmere, samo manjše rasti je bila. Vsi ne morejo biti enako veliki.«

Ko se je nagibalo na drugi konec leta in se je začenjalo žetev, je delal Edevart izmenoma zdaj z Joakinom, zdaj z Ezro, ki sta oba potrebovala pomoči. Ni se sam sebi smilil in bil je marljiv delavec, kazalo je, kakor da se hoče za vedno vkoreniniti v zalivu, ni bil več nekaj gosposkega in posebnega, kakor brodar ali trgovec, bil je ka-

kor vsi drugi in po vsej priliki zadovoljen s tem, da ni skoro nič. V štacuno ni prestopil praga, a rad je pohajal po polju, očitvidno so mu segle besede malega brata v srce, hodil je tudi k brodu in opazoval tistih pet trepetlik.

Tako je teklo življenje v zalivu, zelo enolično in navadno vsakdanje življenje, in tako je teklo življenje v vsej srenji. Nikjer ni molela kaka večja postava preko drugih, največji je bil nemara vendarle Karolus, ki je bil v svojem družinskem življenju ves osamel in se mu je trebuh zaokrožil, razen tega je imel posestvo brez dolga. Da so imeli doktorja, bi bil on prvi med vsemi, saj doktor študira sedem let, preden izštudira svojo črno šolo, in tega ni mogoče reči ne o poštarju ne o organistu. Ne, tukaj niso imeli svojega doktorja, delili so si doktorja s sosednjo srenjo, kjer je stalno prebival. Toda šlo je tudi tako, vse gre: v notranji srenji so kupovali teleta iz severne srenje, cerkovnik Johnsen je kadil svojo pipo vsako nedeljo, kadar je šel k službi božji, in pastor sam si je želel fare na jugu — na jugu. Zakaj ne bi vse šlo!

Avgusta meseca so bile ribe v zalivu suhe, in Ofotec je izplačal in spravil zopet šilinge v promet. Ubogi stari brodar iz Ofotskega fjorda, letos je mogel nakupiti samo tri četrtine naklada, če je hotel imeti denarja za delavce na klečeh. To je bila žalost.

A brezbriznost in lahkomišelnost, to sta bila Teodor in Ragna. Teodor je kosil pri županu Karolusu in delal, kar je le mogel, ni bil najslabši, in da ga ni hotel Karolus, bi ga bili hoteli drugi, Teodorja ni skrbelo. Znal je tudi dobro striči, in ob nedeljah po maši ga je klicala vsa srenja, in s tem delom je dobil mnogo skodel kave in tudi še kaj prigrizka. Kadar je ponosno prikorakala ta bleda, slabo rejena postava v svojih škornjih in z žepno uro, ki ni šla, je vtelesala pravo lahkomišelnostmes bede in sijaja jaja.

Ragni, mali Ragni, njegovi ženi, se je morda zdel v marsičem neznamen, že res, a zato ga ni napadala in besnela, Ragna je bila nekam zadovoljna, zdaj je dobila od Edevarta blaga za novo obleko in si jo je sama sešila, da je mogla hoditi v cerkev, to je bilo že nekaj; sicer pa je imela vsako drugo leto otroka, pa je zopet vstala in bila zopet prejšnja Ragna. Ko ji je mož pripovedoval o svojem pustolovstvu na semnju, je Ragna pljunila in rekla: »Fej te bodi, skoraj v roki si imel debelo listnico in nisi prinesel domov več, kot kar je črnega za nohtom!« In Teodor ji je pač odgovoril: »Da, mi vsi skupaj bi morali delati kaj boljšega, nego kakor delamo!«

Zdaj se je zgodilo nekaj nepričakovanih reči.

Joakim sedi v nedeljo popoldne in čita svoj list, ki si ga je prinesel od cerkve. »Papst je umrl,« pravi. »Papst je umrl?« vpraša Edevart, »preberi mi to!«

Bil je dolg članek o tej smrti, malone turobna posmrtnica. Stari trgovec z urami je bil znana prikazen po vsej obali, in goto-

vo ni zapustil niti enega resničnega sovražnika. Sleparyl je, tisto že tisto, o tem je krožilo vse polno čudnih zgodbic, kako je stari Papst opeharil tega in onega vseznalca, ki je prišel k njemu in ga imenoval Mojzes in se delal, kakor da se razume na ure; tudi je zatrosil med ljudi vse polno ničvrednih žepnih ur, ki so šle samo po en dan ali dva in se potem ustavile. Toda Papst ni bil tako enostranski, kakor je bilo videti, utegnil je biti še nekaj drugega nego samo slepar. V Karmsundu, na primer, je podaril nekoč zelo dragoceno srebrno uro fantu, ki ga je prej komaj videl, in ko so se ljudje čudoma zgledovali, je razložil Papst, da je fant poštenih ljudi sin in dobrega srca. Tudi više na severu so si pripovedovali ljudje o Papstu podobne zgodbe. Kako je bilo to? Mnogo delomo prav debelih sleparstev, vmes pa časi, kar nepričakovano, naravnost nasprotje. Često ga je neposredno ginil dober obraz, in takrat se je utegnil odreči svojemu dobičku, zlasti mladina se ga je oklepala, on je vedel, v kakšni ceni je v mladih letih verižica na telovniku, in ni bilo malo primerov, ko je Papst zaupal na vero fantu, ko si je od srca želel ure. Zdaj ne bo več videti na sejme ob obali tega častitljivega patrijarha, umrl je v Trondhjemu sredi tega meseca. Domneva se, da je imel precej premoženja, in baje je bil poklican znan odvetnik davno pred Papstovo smrtjo k starčevi postelji. . .

Dalje se je zgodilo, da je neki večer stopila Pavlina v sobo in rekla: »V skrinjici zunanaj je pismo. Slučajno sem pogledala, in ležalo je v nji. Zate je,« je rekla in izročila pismo Joakimu.

Ah moj Bog, bilo je majhno, zmečkano dekliško pismo, vtaknjeno v skrinjico najbrž kedaj ponoči. Joakim je živo zardel, ko ga je dobil in je šel takoj ven. Zjutraj ga ni bilo nikjer.

»Najbrž je šel v severno srenjo,« je rekla Pavlina, »tam je dekle, ki je hotelo iti v Ameriko, pa zdaj si je prejkone premislila. V severni srenji jih je toliko, ki mislijo na Ameriko in hranijo denar za vozni listek. Zdaj je vprašanje, ali jo bo Joakim od tega odvrnil!«

»Da, nič hudega ne bo, Joakim je prepelval, ko se je vračal in po vsej priliki je dosegel, kar je hotel. . .

Ko pa je minilo nekaj časa, se je pripetilo neki dan, česar bi bilo najmanj pričakovati: Edevart je dobil po pošti veliko denarno pismo. Prišlo je od odvetnika iz Trondhjema, štiristo kron, kakor je bil pisal odvetnik, nekaj denar se je zdaj imenoval krone in ore, to je bilo po dobrem starem računu sto tolarjev, ki so prišli nenadoma in kakor blazno od Papsta. Od Papsta!

Da, pred toliko in toliko časa bi bil Edevart za ta denar zahvalil Boga in z njim odšel v Ameriko, takrat, ko je imel neko ugodno priliko, zdaj je sprejel stvar mirneje in ta trenutek sam ni vedel, kam bi obrnil denar. Ne, nakanil se je mirno nastaniti v zalivu in v zalivu živeti in umreti, kaj bi drugega!

»Kaj si storil Papstu dobrega?« je vprašal Joakim.

Edevart je zmajal z glavo in odgovoril: »Ti vprašuješ mene in jaz tebe!«

(Dalje)